

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدير، شماره ۱۲۹ ■ تلفن: ۰۲۱-۲۳۰۴۰۰۰۰
■ خبرنگار تحریریه: ۲۳۰۴۴۳۳ ■ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ کد پستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
■ امور مشتریان: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ سازمان آگهی ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ ■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰
■ تلفن گویا: ۲۳۰۴۴۴۴ ■ چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم
■ شابا: ISSN 1735-3637 ■ پایگاه اطلاع رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir
■ پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

۳

ارزش های معنوی انقلاب در هنر ارزشی

با پایان جنگ تحمیلی، هنر انقلاب و هنر جنگ که به خوبی توانسته بود تصویری از تفکر انقلابی مبتنی بر اندیشه امام (ره) را ارائه کند، به دوران متفاوتی قدم گذاشت. رحلت ملکوتی امام خمینی (ره) در این دوران، چالشی جدی در برابر هنر بود. از همین رو بازنمایی اندیشه های امام در آثار هنری برای ارتباط نسل جدید با بن مایه های تفکر امام (ره) شکلی جدی تر به خود گرفت. در این دوران به دلیل کثرت مضمون از اندیشه های بنیانگذار فقید انقلاب اسلامی، هنر چار فراوانی موضوع شد و هنر ارزشی ذیل هنر انقلابی شکل گرفت؛ هنری که متکی بر ارزش های انقلابی و تفکرات امام را حل بود. عنصر وحدت بخش برای سیر جریان فرهنگی و هنری در این دوران، اندیشه های امام (ره) بود و در همین دوران جشنواره های مختلف موضوعی در رابطه با زندگی امام (ره) شکل گرفت و آثار متعددی در رابطه با زندگی ایشان تولید شد. اما شرایط اجتماعی در این سال ها که دوران پر فراز و نشیب انقلاب و جنگ را طی کرده بود، جامعه را با رفا ه نسی روبه رو کرد و برخی سیاست گذاری ها موجب شد مصرف گرایی و زندگی تجملاتی در جامعه بیشتر شود و این نوع تفکر مثل دوران انقلاب مورد نکوهش قرار نگیرد. در همین دوران جریان قدرتمند هنر که همانا هنر مکتبی بود، تلاش کرد برخلاف جریان اجتماعی بر حفظ داشته های ارزشمند انقلاب تاکید داشته باشد بر همین اساس ارزش هایی مثل مبارزه با مصرف گرایی در آثار هنرمندان این دوران مورد بازخوانی قرار می گرفت.

بر همین اساس مولفه های هنر ارزشی را می توان در چهار محور بررسی کرد.

■ تبیین ایدئولوژی نظام اسلامی
مثل مسأله فلسطین، جنگ نرم،

امر به معروف و نهی از منکر و...
■ مضامین اخلاقی و معرفتی با اسلام جهادگر

■ احیای هنرهای آیینی و سنتی
■ بازگویی خاطرات و روایات از اتفاقات معاصر کشور

در حقیقت هنر ارزشی تلاش می کرد همراه با جامعه، ارزش های انقلابی و جهادی را تداوم ببخشد. اما تکره حمایت دولتی از هنر ارزشی و کثرت موضوعی، عملا نتوانست دوران اوج و شکوه هنر مکتبی در دوران انقلاب به ویژه دوران جنگ را بازنمایی کند.

مصطفی گودرزی

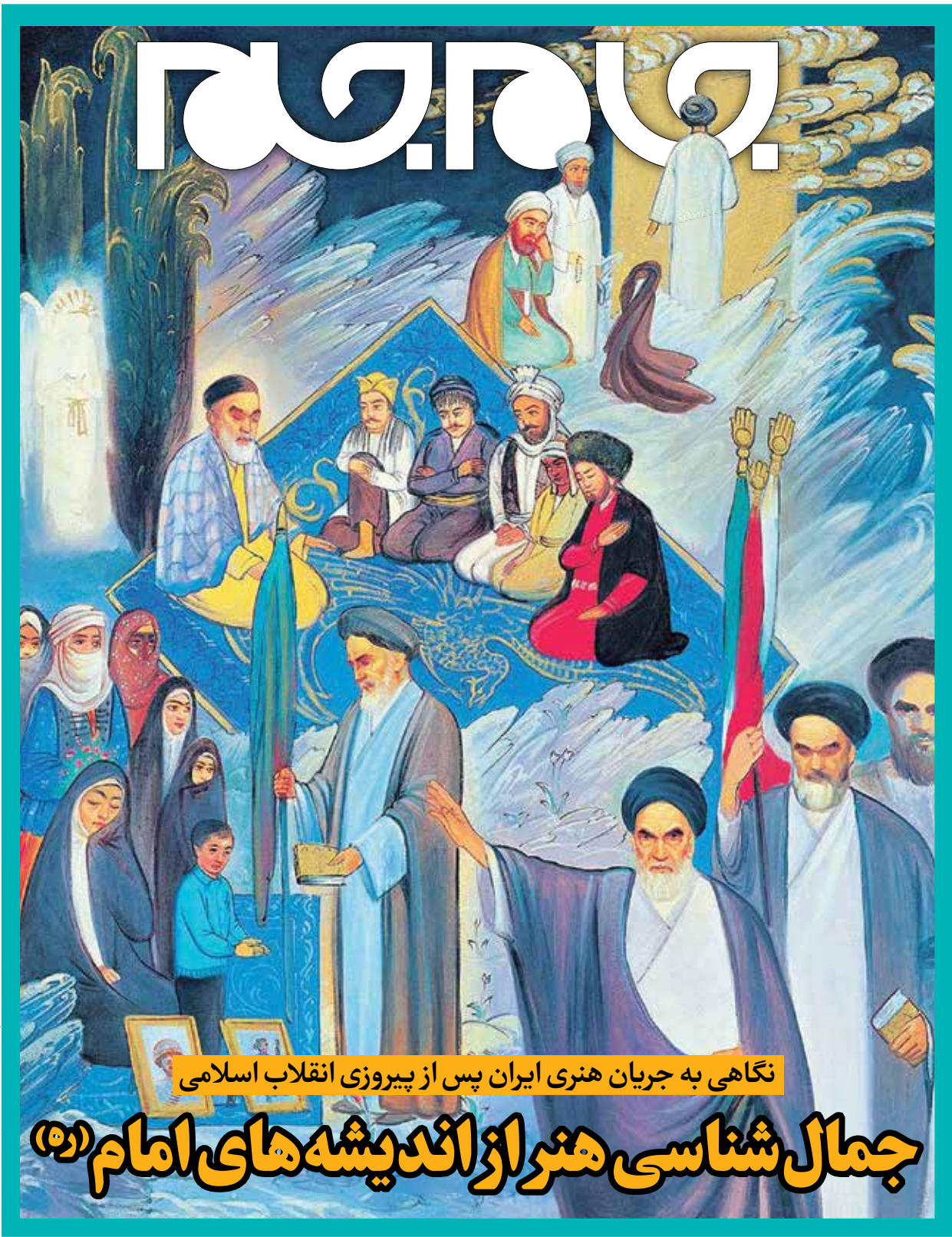

حبیب... صادقی

کازم چلیپا

مکتب امام (ره) نقاش: کازم چلیپا

نگاهی به جریان هنری ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی

جمال شناسی هنر از اندیشه های امام (ره)

ارشادی و واقع گراست که وظیفه تبلیغ دیدگاه های مذهبی و دینی را دارد.
با این نگاه صحنه اول هنر جایی برای مبارزه با طاغوت های زمانه، مبارزه با نفسانیات و اشاعه دهنده فرهنگ از خودگذشتگی و ایثار است و در ثانی تجلی معنویت و تعهد انسان به اخلاقیات را نمایان می سازد که زینست بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران نیز به خوبی این اندیشه را بازنمایی می کند.

اسلام مرفه پی بی درد و در یک کلام، اسلامی آمریکایی باشد.
■ هنر نشان دهنده نقاط کور و مبهم معضلات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است.
■ هنر ترسیم روشن عدالت، شرافت و انصاف و تجسم تلخکامی گرسنگان مغضوب قدرت و پول است.
بر اساس این آموزه های بنیان گذار جمهوری اسلامی، هنر مکتبی برخلاف هنرهای تزئینی و فرم گرای اسلامی که نیاز به کشف معنا دارند، هنری با بیان صریح و روشن اخلاقی،

بن مایه اصلی جریان هنر مکتبی است و به هنر معاصر ایران قوام می بخشد، در صحیفه آمده است:
■ هنری مورد قبول قرآن است که صیقل دهنده اسلام ناب محمدی (ص)، اسلام ائمه هدی (ع)، اسلام فقرای دردمند، اسلام پابرهنگان، اسلام تازیان خورده گان تاریخ تلخ و شرم آور اسلامیت ها، باشد.
■ هنری زیبا و پاک است که کوبنده سرمایه داری مدرن، نابودکننده اسلام رفاه و تجمل، اسلام التقاط، اسلام سازش،

انقلاب بر اساس نگره امام خمینی (ره) به موضوع مظلومیت ملت فلسطین «تصویر قدس» و در زمان جنگ تحمیلی بازنمایی «تصویر کربلا» در کنار شهدای دفاع مقدس از موضوعات پر تکرار در آثار هنری این دوران است.

■ اخلاقیات: تصویر فقر و نابرابری اجتماعی و همچنین مذمت انسان از خود بیگانه در جامعه مصرفی، یکی دیگر از عناصر اصلی هنر مکتبی است. امام که انقلاب اسلامی را انقلاب پابرهنگان معرفی می کرد، این اندیشه را در میان هنرمندان مکتبی تقویت کرد تا با تصویر نابرابری های اجتماعی از هنر برای اصلاح جامعه اسلامی بهره بگیرند.

■ مبارزه: ارائه تصاویری از مبارزه با امپریالیسم و استکبار و نشان دادن سقوط معنایی چنین جوامعی، از دیگر مضامین هنر مکتبی است. امام خمینی (ره) که در طول حیات خود همواره در برابر تفکرات غربی ایستاد و در نقد چنین جریاناتی دست به روشنگری می زد، زمینه ای را فراهم کرد تا هنرمندان نیز در آثارشان به مبارزه با تفکرات الهادی بپردازند.

کازم چلیپا

حبیب... صادقی

عناصر تصویری هنر از منظر امام (ره)

برای جریان شناسی هنر انقلاب اسلامی یا همان هنر مکتبی که بن مایه تفکری امام خمینی است، می توان به عناصر واحدی رسید که هنرمندان پیرو خط امام آنها را برای بیان بصری خود انتخاب کردند:

■ روایت: روایت اصلی ترین نشانه ای است که در آثار هنر مکتبی قابل بازخوانی است. روایتگری در این آثار ملهم از تصویرسازی های خیالی است که بیشتر در هنر مردمی ایران نمود داشت. اما روایت های هنر مکتبی نشات گرفته از رویداد های تاریخی معاصر و ثبت و حفظ آنهاست، یعنی هنرمندان مکتبی تلاش کردند در دل آثار خود، روایت های تاریخ معاصر مانند شهادت در راه مبارزه با طاغوت، معرفی چهره واقعی مستکبران و جانفشانی و مقاومت مظلومان در برابر ظلم را به نمایش گذارند.

■ تصویرسازی شخصیت های دینی: برای پیوند بیشتر مردم دینی ایران با هنر، هنرمندان مکتبی برای ارجاع فرهنگ معاصر به فرهنگ دینی و تظم خواهی شیعی، از شخصیت های دینی در کنار رویداد های تاریخی معاصر بهره گرفتند تا زمینه ایجاد تمثیل میان نگرش انقلاب اسلامی با تشیع علوی را انعکاس دهند. بر همین اساس دیدن تصویری از اسوه های دینی مانند شهدای کربلا در کنار شهدای راه پیروزی انقلاب به تصویری آشنا در جریان هنر مکتبی تبدیل شد.

■ اماکن مقدس: بازنمایی تصاویر اماکن مقدس و تاریخی که جنبه عقیدتی دارند یکی دیگر از عناصر تصویری هنر مکتبی است. در دوران

۱

پرچم برافراشته امام (ره) در هنر مقاومت

تلاش هنرمندان مکتبی که بن اندیشه های امام (ره) را بازنمایی می کردند، نتوانستند به خوبی در دوران هنر ارزشی تأثیری قابل توجه در جامعه بگذارد. این موضوع از جهات مختلفی قابل بررسی است: زیرا در این دوران جامعه با موضوعات دیگری درگیر شد و موضوع تهاجم فرهنگی با باب شدن مفاهیمی همچون جهانی شدن با رواج اینترنت در کشور نوعی نگاه سلطه جویان غرب و ترویج فرهنگ غربی در کشور را شکل داد. از همین رو انقلاب اسلامی ارزش ها و دستاوردهای خود را در تهاجم سیاست امپریالیستی می دید. بر همین اساس نوعی فرهنگ مقاومت به این نگره در کشور برنامه ریزی شد. این گفتمان با تعریف جهان اسلام و حفظ داشته های فرهنگی کشورهای خاورمیانه که پایگاه اصلی جهان اسلام هستند، شکل گرفت. حال با یک دهه فترت، هنر مکتبی گفتمانی ویژه و عمیق برای طرح مسائل عقیدتی خود یافته بود. مقاومت جهان اسلام در برابر فرهنگ جهانی شدن. این گفتمان تلاش داشت با قوت بخشی به فرهنگ اسلامی، نوعی از وحدت را در جامعه اسلامی خاورمیانه پدید آورد تا بر حفظ این ارزش ها تاکید کند. این موضوع شاکله اصلی هنر مقاومت است.

کازم چلیپا

عبدالمجید حسینی راد

مصطفی گودرزی

اندیشه امام (ره) در بازنمایی هنر جنگ

هنر مکتبی در سال های منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی بر اساس دیدگاه امام خمینی (ره) شکل گرفت و نقطه ظهور عینی آن، نمایشگاه «سیری در انقلاب اسلامی» بود که در حسینیه ارشاد در اسفند سال ۵۷ برگزار شد. در حقیقت اغلب هنرمندان حاضر در این نمایشگاه، دانشجویان دانشکده هنرهای زیبا بودند که بعدها برخی آنها به دانشجویان پیرو خط امام هم معروف شدند. این هنرمندان جوان که متأثر از فرهنگ انقلابی و اسلامی بودند، بعدها هسته مرکزی هنر مکتبی را شکل دادند. حبیب... صادقی، کازم چلیپا، ایرج اسکندری، مصطفی گودرزی، ابوالفضل عالی و... از جمله این هنرمندان بودند.

استقبال از این نمایشگاه و تأسیس حوزه اندیشه و هنر اسلامی در حسینیه ارشاد که بعدها به حوزه هنری تغییر نام داد، به این جریان هنری و بنیان های نظری و اندیشه ای آن قوام بخشید و پس از آن انقلاب فرهنگی و تأسیس سازمان تبلیغات اسلامی و حوزه هنری، عملا هنرمندان این عرصه فعالیت گسترده ای پیدا کردند. حسینیه ارشاد که در زمان پیروزی انقلاب اسلامی کانون ترویج

اندیشه اسلامی و انقلابی بود، توانست تفکرات امام را توسط شاگردان و حلقه یاران نزدیک امام، در اختیار جوانانی قرار دهد که به دنبال هنری نوگرا بر اساس اندیشه انقلابی بودند. وقوع جنگ تحمیلی سبب شد این هنرمندان جوان فعالیت خود را متمرکز بر آثاری کنند که روحیه مقاومت و شهادت طلبی را بازنمایی می کردند، هر قدر جنگ تحمیلی طولانی تر می شد، استفاده از استعاره ها و نمادها هم به تابلوها بیشتر راه پیدا کرد. هنرمندان مکتبی در جریان هنر جنگ، از نقوش، فرم، مضامین و نشانه های مذهبی بیشتر استفاده کردند تا به محتوای جنگ، امری مقدس ببخشند. در این دوران هنر رئالیستی که در زمان انقلاب شکل گرفت و جنبه انتقادی داشت جای خود را به رمانتیسیم آرمانی داد و نگاه نشانه شناسانه مدرنیستی به سمت سمبولیسم گرایش پیدا کرد. قوام یافتن نگاه هنرمندان مکتبی طی دوران جنگ نتوانست جریان قدرتمند هنری پدید آورد که نمونه ک نظیری از آن در تاریخ هنر ایران وجود دارد.

عبدالحمید قدیریان

ایرج اسکندری

مرتضی اسدی

۲